

Měsíčník o dění na Blízkém východě

V tomto vydání najdete

Ztráta Hamásu v Dubaji

Parlamentní volby v Iráku

Syrské úsměvy na všechny strany

Cedrová revoluce ztrácí po pěti letech na síle a politickém vlivu

Minianalýzy

Ztráta Hamásu v Dubaji

Jan Hájek

20. ledna byl v hotelovém pokoji v Dubaji nalezen mrtvý zakladatel vojenského křídla Hamásu Mahmúd Mabhúh. Dubajská policie v čele s generálem Taminem rychle obvinila ze spáchaného činu Mossad, neboť vražda člena Hamásu byla dle šéfa dubajské policie provedena přesně ve stylu izraelské tajné služby. Dubajská policie doposud identifikovala 27 podezřelých, kteří dle Tamina cestovali na ukradené cestovní pasy občanů převážně z evropských zemí. Samotný Mahmúd Mabhúh byl pravděpodobně na seznamu hledaných osob Mossadu kvůli jeho podílu na únosu a usmrcení dvou izraelských vojáků. Izraelský ministr zahraničí Lieberman po jednáních v Bruselu uvedl, že neexistují jasně podložené důkazy o izraelské angažovanosti v této věci. Obvinění tedy jasně nepopřel.

Britský expert na tajné služby Gordon Thomas je přesvědčen, že se v Dubaji jednalo o akci Mossadu. Thomas dodává, že se každá takováto akce neobejde bez souhlasu izraelského ministerského předsedy, a že k akci byli povoláni agenti speciálního oddělení Kidon. Dubajská policie zveřejnila mnoho záběrů pravděpodobných pachatelů, ale miň už informovala o důvodech přítomnosti vysoce postaveného člena Hamásu v zemi. Je pravděpodobné, že pokud má dubajská policie bohaté informace o pachatelích díky četnosti kamerových záznamů, musejí mít také informace o pohybu a aktivitách Mahmúda Mabhúha. Nezveřejněním těchto údajů se dubajské úřady zřejmě chtějí vyhnout potenciálním konfliktům s Hamásem či Íránem. Dle Ynetnews se měl Mabhúh po ukončení pobytu v Dubaji přemístit do Íránu, kde by pravděpodobně organizoval

transport zbraní do pásma Gazy. Dubajské úřady také uvedly, že v souvislosti s vyšetřováním případu zadržují dva, dle tvrzení Hamásu, bývalé příslušníky Fatahu. Izzat al-Rishq, člen vedení Hamásu v Damašku, uvedl, že Hamás ze zločinu neobviňuje nikoho jiného nežli Izrael, nicméně dodal, že agenti Mossadu mohli využít zadržené kolaboranty k logistickým účelům akce. Velitel dubajské policie Tamin je nicméně ve výpadech proti Izraeli velmi aktivní a tvrdí, že za útokem nepochybně stojí Izrael. Tamin jde ještě dále a požaduje vydání zatykače na izraelského ministerského předsedu a na šéfa Mossadu Dagana. Izrael se prozatím k této záležitosti nevyjádřil.

Velitel dubajské policie uvedl, že některé pasy byly již dubajskými celními úřady označeny, jejich majitelé již Dubaj navštívili a dá se tedy předpokládat, že se pachatelé na útok na představitele Hamásu pečlivě připravovali. Gordon Thomas v této souvislosti tvrdí, že Mossad k útoku na Mabhúha použil tři skupiny agentů. Pitevní zpráva tvrdí, že Mabhúh zemřel na následky uškrcení, tedy způsob smrti, o kterém před zveřejněním pitevní zprávy hovořil Gordon Thomas jako o preferovaném způsobu odstranění nežádoucích osob agenty Mossadu. Z těchto informací samozřejmě nelze přímo podporovat tezi o útoku Mossadu, ale izraelská tajná služba je nejvíce skloňovanou organizací, jež by mohla stát za smrtí Mahmúda Mabhúha. Zajímavou otázkou by nicméně v tomto případě mohla být potenciální spolupráce mezi izraelskou tajnou službou a bývalými členy Fatahu. Mohlo by se tedy jednat o zahájení spolupráce, která má za úkol uštvít rány společnému nepříteli?

Parlamentní volby v Iráku

Nad'a Aliová

7. dubna se v Iráku od pádu režimu Saddáma Husajna uskutečnily již třetí parlamentní volby, patrně poslední za přítomnosti amerických vojáků. Vláda, která z těchto voleb vzejde, převezme po jejich odchodu úplnou zodpovědnost za bezpečnost země.

Klíčovým volbám se nevyhnuly kontroverze. Kromě neshod okolo přijetí volebního zákona, kvůli kterým bylo konání voleb opožděno o pět týdnů, zpochybnilo legitimitu volebního procesu rozhodnutí *Výboru pro odpovědnost a spravedlnost* o vyřazení více než 500 kandidátů z volebního klání kvůli jejich údajným vazbám na baasistický režim. Tento výbor je pozůstatkem z dob okupační správy v Iráku, který funguje jen proto, že zákon o „debaasifikaci“ z roku 2008 zřizující novou komisi, která jej měla nahradit, dosud nevstoupil v platnost. Vyloučení postihlo hlavně sunnitské Araby, mezi nimiž nechyběla ani jména některých prominentů – např. Sáliha Mutlaka, kandidujícího v rámci koalice *Iráqíja*, či ministra obrany Abdul Qádíra al-Ubajdího, jehož jméno figurovalo na kandidátce bloku *Právní stát*. Vyřazením svých kandidátů nejvíce utrpěly sekulární koaliční formace *Iráqíja* (72) a *Spojenectví národní jednoty* (67).

Výbor porušil řadu procedurálních pravidel, když mj. nepředložil vyloučeným kandidátům důkazy, čímž jim de facto znemožnil se účinně bránit při odvolání. Existuje také podezření, že za jeho rozhodnutím stojí iránský vliv či politické motivy – dva členové výboru, Ahmad al-Džalabí a Alí al-Lámí, kandidovali v těchto parlamentních volbách za *Iráckou národní aliancí*.

Voleb se nakonec zúčastnilo jen 26 vyloučených kandidátů, kteří se proti rozhodnutí úspěšně odvolali. Nebezpečí bojkotu voleb ze strany sunnitských Arabů či nového rozpoutání sektářského násilí se naštěstí nevyplnilo, legitimita volebního procesu byla ale otřesena.

Irácká politická scéna je značně rozdrobená a do velké míry reflektuje etnicko-sektářské rozdělení země. Sektářská rétorika však byla oproti minulým parlamentním volbám oslabena a proti sobě stály spíše náboženské a laické formace. Největší šance na úspěch má blok dosavadního premiéra Núrího al-Málikího *Právní stát*. Kromě jeho islamistické strany *Dawa* jsou součástí koalice i nezávislí šíité a někteří sunnité, včetně kmenových vůdců. Hlavním vyzyvatelem *Právního státu* je *Irácká národní aliance (INA)* tvořená především šíitskými odpůrci premiéra al-Málikího. V čele této koalice stojí *Islámská nejvyšší rada Iráku* a sadristé, jejichž milice proti sobě ještě nedávno otevřeně bojovaly v ulicích Basry a Bagdádu. Stejně jako al-Málikí se INA snažila přilákat do koalice více sekularistů a sunnitů, její úmysl však narazil na nedůvěru k šíitskému islamistickému vedení. Obě formace si zachovávají převážně šíitský charakter a dá se očekávat, že budou mít úspěch především na jihu země.

Sekulární alternativou jsou *Spojenectví národní jednoty* a především *Irácké národní hnutí (Iráqíja)* v čele s bývalým premiérem Alláwím. V kurdevských oblastech je hlavním favoritem *Spojenectví Kurdistánu* v čele s *Demokratickou stranou Kurdistánu* Masúda Barzáního a *Vlasteneckým svazem Kurdistánu* Džalála Talabáního.

Výsledek voleb lze dopředu jen těžko předvídat, jedno je však jisté – žádná volební koalice nezíská prostou většinu hlasů, která by jí umožnila pohodlné sestavení vlády. Irák čeká období složitých a nejspíš i dlouhých povolebních jednání o podobě vlády.

Syrské úsměvy na všechny strany

Lenka Filípková

Sýrie se v uplynulých týdnech stala dějištěm několika událostí, které můžeme nazvat přinejmenším poněkud protikladnými.

Americký prezident Barack Obama a jeho administrativa dospěli k závěru, že právě nyní je ten pravý čas plně obnovit diplomatické styky se syrským režimem a znovu obsadit post amerického velvyslance v zemi. Bývalý americký prezident George W. Bush stáhl amerického velvyslance z Damašku v roce 2005, po atentátu na libanonského premiéra Rafíka Harírího, do kterého byl syrský režim zapleten. 16. února 2010 byl tedy do několik let neobsazené funkce jmenován kariérní diplomat Robert Ford (jeho jmenování musí ještě potvrdit americký senát). Náměstek americké ministryně zahraničí William Burns se navíc den poté setkal se syrským prezidentem Bašárem Assadem. Burns označil rozhovory za upřímné a dále uvedl, že oba státy mají na jedné straně neshody (vztah Íránu a Sýrie, podpora militantním hnutím Hamás a Hizballáh), na straně druhé však společné zájmy (Irák, Libanon a posun v arabsko-izraelském mírovém procesu), které budou také společně prosazovat.

Zmíněné události vyvolaly na jedné straně emoce, a to nejen v zahraničí (zejména v Izraeli), ale i na americké domácí politické scéně. Ze samotného demokratického tábora tvrdě vystoupil proti Obamově rozhodnutí například kongresman Eliot Engel. Pro ilustraci situace je třeba doplnit, že Spojené státy stále řadí Sýrii spolu s Kubou, Súdánem a Íránem mezi státy sponzorující terorismus (State Sponsors of Terrorism) a vůči Sýrii v minulosti zavedly ekonomické sankce. Na druhou stranu však Obamův vstřícný krok přinesl naději, že zlepšení vztahů Sýrie se Západem může přispět k uklidnění situace na Blízkém východě a obnovení arabsko-izraelského mírového procesu, včetně nepřímých (nebo dokonce zahájení přímých) jednání mezi Sýrií a Izraelem. Nepřímé rozhovory mezi Sýrií a Izraelem aktivně zprostředkovávalo Turecko, které se, jako jediná členská země NATO, sbližuje s Damaškem již od roku 1998. Toto sblížení, které vzalo rychlejší spád po roce 2007, je ze strany západních spojenců Turecka přijímáno s nevolí. Mediační služby, které turecká strana stále aktivně nabízí, Izrael nyní odmítá. Někteří izraelští politici označili Turecko za neupřímného a nepoctivého vyjednavče. V situaci, kdy by došlo ke zlepšení vztahů USA a Sýrie, by však mohla izraelská strana pod tlakem USA na jednání opět přistoupit.

Jestli k posunu v americko-syrských vztazích opravdu dojde a jaké ovoce případný posun Blízkému východu přinese, však zůstává nezodpovězenou otázkou. Izraelský premiér Benjamin Netanjahu se spolu s jinými domnívá, že americký krok je u syrského režimu a jiných blízkovýchodních vlád vnímám spíše jako projev slabosti. Tomu by nasvědčoval i průběh damašského summitu, který se uskutečnil týden po jmenování amerického velvyslance, a na kterém se kromě jiných sešli prezidenti Sýrie a Íránu a vůdce libanonského militantního šíitského hnutí Hizballáh. Neformální setkání obou mužů se syrským prezidentem Bašárem Assadem se pak uskutečnilo 25. února večer v rámci společné večeře. Assad i Ahmadínežád vyvrátili úvahy o tom, že by docházelo k zhoršování vztahů obou zemí či k vzdalování Sýrie od Íránu. Ahmadínežád mluvil o bratrských, hlubokých a trvalých vzájemných vztazích a Assad zdůraznil právo Íránu na obohacování uranu. V tento den byla navíc podepsána dohoda o bezvízovém styku mezi oběma zeměmi. Za jmenováním nového amerického velvyslance v Sýrii byl do značné míry právě zájem USA izolovat Írán a vymanit Sýrii z íránského sevření, tento cíl se však v nynější situaci ukazuje jako příliš smělý a syrsko-íránské spojenectví jako víceméně neotřesitelné. Syrské úsměvy během návštěvy amerického diplomata Williama Burnse v Damašku jsou sice milé, ale jejich význam by rozhodně neměl být přeceňován. Ještě více se totiž týden na to usmíval syrský prezident na svůj íránský protějšek.

Cedrová revoluce ztrácí po pěti letech na síle a politickém vlivu

Nataša Kubíková

V den pátého výročí úmrtí bývalého libanonského premiéra Rafíka Harírího se 14. února shromáždily desítky tisíc Libanonců v centru Bejrútu, kde demonstrovaly svou podporu prozápadní „koalici 14. března“, kterou vede syn zavražděného politika Saad Harírí, a tímto také Cedrové revoluci z roku 2005, která ukončila téměř třicet let trvající vojenskou přítomnost Sýrie v zemi. Tato každoroční vzpomínka na Harírího se však od těch předešlých výrazně odlišovala, a to hned v několika různých aspektech.

Zásadní odlišnost v porovnání s minulými lety, která byla patrná na první pohled, byl výrazně nižší počet účastníků shromáždění. Zatímco při prvních čtyřech výročích se počet demonstrantů vyšplhal na závratného 1,5 milionu, tento rok se sešlo jen relativně málo desítek tisíc příznivců libanonské ikony boje za nezávislost. Existuje několik možných důvodů poklesu zájmu veřejnosti o tuto událost. Podle jednoho možného vysvětlení je klesající zájem občanů reakcí na rozpory ve vládě národní jednoty. Jako další odůvodnění se nabízí skutečnost, že situace v zemi se postupně mění k lepšímu, a proto se zájem o odkaz Cedrové revoluce postupně vytrácí. Asi nejpravděpodobnější příčinou tohoto jevu se zdá být to, že revoluční duch postupně ztratil na síle a vliv „koalice 14. března“ se oslabil v důsledku několika politických zvratů v regionu.

Nejzásadnější význam v politickém vývoji v oblasti sehrálo pravděpodobně prolomení mezinárodní izolace Sýrie, vlna usmiřování Damašku s Washingtonem a Rijádem a v neposlední řadě snaha začlenit zemi prezidenta Bašára Assada do blízkovýchodního mírového procesu. V podobné politické linii se odvážil vykročit také Saad Harírí, který zakopal válečnou sekeru, a pokusil se o ukončení syrsko-libanonského nepřátelství svou první oficiální návštěvou Damašku v prosinci 2009. Stalo se tak navzdory obviněním ze strany Libanonu i samotného Harírího, že se Sýrie podílela na vraždě jeho otce, kvůli čemuž se Damašek ocitl pod lupou mezinárodní vyšetřovací komise zkoumající pozadí vraždy Rafíka. Cesta do Sýrie tak naznačila nové zahraničně-politické směřování Libanonu. V souvislosti s tímto krokem Harírí čelil kritice na domácí půdě, že zničil všechno, za co dosud bojoval. Na druhou stranu se ale objevily také hlasy, které tento nový přístup přivítaly.

V souladu s touto novou politickou orientací Bejrútu celonárodním mítinkem už nezněl tvrdý protisyrský tón jako předcházející roky. Začátek nových vztahů se syrským režimem tak pravděpodobně přispívá k tomu, že duch Cedrové revoluce ztrácí svůj hnací motor. Tím byl totiž vždy boj proti Damašku. V návaznosti na to může s revolucí spojená koalice Saada Harírího ztratit na důvěryhodnosti kvůli obavám, že případné urovnání vztahů mezi Bejrútem a Damaškem přeruší vyšetřování Harírího vraždy. Ukázalo by se tím to, že Saadova vláda, která se zatím pořád těší široké podpoře obyvatel, není schopna dostát svých závazků. A poukázáním na současné vnitrokoaliční neshody by mohla důvěryhodnost Saada Harírího utřít i další rány. Mítink se tak jeví jako pokus premiéra Harírího a jeho spojenců získat zpátky upadající politický vliv.

Komentované zprávy

Big NATO operation in Afghanistan

International coalition of 15,000 troops including Afghans, Americans, Britons, Canadians, Danes and Estonians launched an operation code-named 'Moshtarak' ('Together' in Dari language) in Helmand Province, particularly in the town of Marjah, last month. The military offensive was accompanied by powerful air strikes. Main objectives of the operation were to turn civilians against the Taliban, eliminate poppy crops and get the province under the control of the official government.

Marjah is considered to be the centre of drug networks covering Europe, Russia and the Far East. Therefore, local drug lords and the Taliban forces apparently cooperate inside the region. According to the UN experts, the Taliban gained nearly 300 million dollars from the drug trade (mainly in Marjah) last year. This turned the region into a battlefield for local tribes, the Taliban, the official Afghan government and the international forces.

On March 7, Afghan president Hamid Karzai accompanied by US commander in Afghanistan General Stanley McChrystal paid a visit to see the results of the Marjah offensive and to talk with the elders regarding their needs. During the meeting, Karzai promised to provide security, open schools and build roads and hospitals. In order to achieve these goals, the elders agreed to support the official government. The stated aim of the offensive, „government in the box“, seems to be reached, and Karzai's government is now present in the area where it did not have the authority before.

Libanonské obavy z izraelského útoku

V poslední době se čím dál tím častěji objevuje hrozba dalšího vojenského střetu mezi Izraelem a Libanonem, přesněji mezi Izraelem a libanonským Hizballáhem. Ten si vytvořil stát ve státě a řídí se vlastními pravidly. Právě tato radikální šíitská organizace může mít na svědomí, i kvůli silnému vlivu a tlaku ze strany Íránu a Sýrie, další kolo bojů na jiholibanonské hranici po roce 2006. Většina Libanonců si přitom válku nepřeje – země prosperuje z turismu, nabízí nové obchodní možnosti, buduje lepší infrastrukturu.

Ani Izrael nemá na další válce zájem, protože by si tím opět poškodil reputaci na mezinárodní scéně. Na druhou stranu si obě strany v poslední době mezi sebou vyměnily ostré názory, kdy Izrael prohlásil, že Libanonci jsou odpovědni za akce Hizballáhu. Libanonská vláda na to reagovala prohlášením, že Hizballáh je legitimním obráncem jednotného libanonského lidu, a proto bude organizaci, která je zastoupena i ve vládě, nadále podporovat.

Náměstek generálního tajemníka Hizballáhu, šejk Naim Kassem, nedávno v Bejrútu řekl, že bez odporu by nebylo možné dosáhnout občanství pro palestinské uprchlíky v Libanonu, který by se tak stal pouhým hřištěm pro zahraniční tajné služby. Z těchto důvodů se dá očekávat vzrůstající napětí v regionu, které by mohlo eskalovat až v další ozbrojený konflikt.

Odvolání tureckého velvyslance z USA

Jednou z velkých otázek turecké domácí i zahraniční politiky jsou události první světové války, kdy došlo k zavraždění obrovského počtu Arménů. Vyvraždění 600 tisíc až 1,5 milionu Arménů v letech 1915–1917 pod vedením ministra vnitra Talaata patří bezesporu k otřesným událostem konce dějin Osmanské říše. Nevyřešenou otázkou zůstává, zda se jednalo o genocidu. V současné době se stále častěji ozývají hlasy, které říkají, že arménská otázka by měla být řešena na poli vědeckém, ne politickém.

Zatímco popírání arménské genocidy je v Evropě trestným činem od roku 1987, v dnešním Turecku je naopak trestné nazývat genocidou vyvraždění ¾ arménského obyvatelstva. Na základě

zákona 301, který jako trestný čin definuje „urážku turectví“, se stal terčem obžaloby za svůj postoj k arménské otázce například držitel Nobelovy ceny za literaturu Orhan Pamuk.

Vztah Turecka a USA je klíčový pro obě strany, nicméně v současné době se vztahy opět vyostřují. Výbor pro zahraniční vztahy amerického Kongresu před několika málo dny schválil rezoluci, podle které je vyvraždění arménskému obyvatelstvu nutno označovat za genocidu, což vedlo k odvolání tureckého velvyslance z USA. Na straně druhé americká ministryně zahraničí Hillary Clinton vyjádřila svoji podporu Turecku a jeho pohledu na arménskou otázku. Turecká politická elita prohlásila, že postoj amerického Kongresu nenaruší snahu o narovnání už tak dost křehkých a vyjatých turecko-arménských vztahů.

Tipy na publikace

Morton Abramowitz a Henri J. Barkey: Turkey's Transformers

Renomovaní američtí experti na Turecko (např. Abramowitz byl velvyslancem v Turecku mezi léty 1989-91) přinášejí ve svém článku, který vyšel ve Foreign Affairs, střízlivý a komplexní pohled na roli vládní strany AKP a na problémy, které sužují současné Turecko. Článek je přínosem pro široké spektrum odborníků a zájemců, zejména však pro ty, kteří každodenní turecké dění nesledují, jimž tak umožní zorientovat se ve složité vnitropolitické a zahraničněpolitické situaci tohoto důležitého regionálního a do jisté míry i globálního aktéra.

http://www.carnegieendowment.org/files/Turkeys_Transformers1.pdf

Co čtou experti?

The Middle East Policy Council

Middle East Policy Council je nezávislá a nezisková vzdělávací organizace, která byla založena v roce 1981. Cílem organizace je rozvíjet veřejné diskuze o politických, ekonomických, kulturních a bezpečnostních otázkách na Blízkém východě, které ovlivňují politiku USA. Zajímavou součástí stránek jsou tzv. Timely Articles z různých světových periodik, jež referují o blízkovýchodních událostech.

<http://www.mepc.org/whats/timely.asp>

Newsletter vyjadřuje názory autorů. Názory vyjádřené v textu nemusí být nutně stanoviskem Asociace pro mezinárodní otázky.

Koordinátorka projektu: Nataša Kubíková. Vedoucí programu: Irena Kalhousová. Tajemník: Lenka Filipková. Minianalýzy: Naďa Aliová, Lenka Filipková, Jan Hájek, Nataša Kubíková. Zpravodajství: Ekaterina Batueva, Martin Kolář, Jana Musilová. Tipy na publikace: Lenka Filipková. Co čtou experti?: Jan Hájek. Editace: Lenka Filipková, Jan Hájek, Irena Kalhousová, Nataša Kubíková. Grafický návrh: Side2. Šablona: Petr Netuka. Sazba: Tomáš Vomáčka. Kontakt na redakci: newsletter.mep@amo.cz.

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) Žitná 27, 110 00 Praha 1 Tel/Fax: +420 224 813 460 E-mail: info@amo.cz / www.amo.cz